

ORB. PROF» HAMİT N. PAMİR'İN 50 NCI
MESLEK YILI JÜBİLESİ

22 Şubat 1966 günü saat 10:00 da Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Konferans salonunda meslek topluluğu önünde Ord. Prof« Haxpx N, Pamir'In 50 nci meslek yılı Jübile toplantısı için başta* Millî Eğitim Bakanı Sayın Orhan Dengiz, Dr. Cahit Eren™ töz, 1st, Üniv. Fen, Fak. Dekanı Prof, Ali Rıza Berker, Prof. îhsan Ketin, Prof, Cemal Alagöz^ Prof, Fuat Baykal, Prof, Kemal Erguvanlı, Prof, R, Brinkmann, Dr. Zatî Ternek, Prof, ismail Yalçınlar, Prof, Atıf e Dizer olmak üzere, birçok meslektaşları tarafından biyografisi^ eserleri v*b® üzerine konuşmalar yapılmıştır,

Jübile esnasında^ Bonn ve İzmir Üniversiteleri Jeoloji Profesörü Dr. R. Brinkmann tarafından Profesör-Dr. Pamir'e Alman Tabiat Araştırmacıları Akademisinin (Akademie der Naturforscher) âzaîk beratı verilmiştir» Bu akademi 1650 senesinden evvel kurulmuş en eski bir ilim müessesesidir. Üyeleri arasında : Gırîfe^ Darwin, Einstein^ Faraday^ Goethe^ Haeckel^ Sven Hedin, Humboldt, Linné, Nansen gibi meşhur isimler vardır,

Akademi^ 300 seneden fazla bir zamandan beri memleketler hudutlarını aşarak^ ilim adamlarının birlikte çalışmalarını ilmin ilerlemesi için elzem addetmektedir*

Prof, Dr.-Hamit Nafiz Pamir Akademinin ilk Türk üyesi olmuştur.

BİLE MÜNASEBETİ İLE KONUŞMA YAPANLAR

ÖrL Prof, Hamit N, Pamir'lı Biyografisi

Dr, Cahit ERENTÖZ

Jeoloji Kurumu Başkam ve M.T.A. Enstitüsü Jeoloji Şubesi Müdürü

Bu sene, Söncü meslek yılını idrak etmiş olan Sayın ÖrL Prof« Hamit N* Pamir'in yarım asırlık meslek hayatını kutlamak üzere, Türkiye Jeoloji Kurumunun tertiplediği Jübile dolayısıyla burada toplanmış bulunuyoruz.

Muhterem hocamız Ord* Prof» Hamit N, Pamir, 47 yıl İstanbul Üniversitesi Jeoloji Enstitüsünde yüzlerce talebe yetiştirdikten sonra, üç seneden beri de Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde vazifeli bulunmaktadır.

5Öncü meslek yılını bitmez, tükenmez sabır ile yılmadan çalışarak, eserler meydana getiren ve bugün bütün zindeîlîyle 73 yaşını idrak eden muhterem Jeolog, 27 Mayıs 1893 te doğmuştur. İlk tahsilini Üsküp'te Mektebi Edepte orta tahsilini Selânik'te Fevziye Mektebinde tamamlayan ve nihayet 1909 da da Selânik'te devam ettiği Fransız Mektebinde bakaloryasını tamamlayarak Liseden mezun olmuştur,

1909 - 1913 yılları arasında Cenevre Üniversitesinde Fen Fakültesinden Lisans imtihanını mütaakıp, Prof. Du Parc'ın nezaretinde Rusya'da Şimal Ural dağlarının asit kayalar üzerine hazırladığı doktorasını tamamlayarak, 1915 te yurda dönmüştür,

İstanbul Darülfünununda» ilk reformun başlama tarihi olan 1916 yılında, FroL Walter Penck yanında asistanlıkla, yurdumuzda ilk fiilî çalışmalarına başlamıştır, Aynı Profesörle etüdlerine 1918 yılına kadar devam etmiştir,

Bilâhara^ 1925 yılında İstanbul Darülfünununda Muallim Muavinliğine atanmakla mesuliyetti ilk çalışmalarına başlamıştır, 1925-1933 yılları arasında aynı zamanda İstanbul Orman Mektebi Âfisi Jeoloji Muallimliğine devam ederken^ İstanbul Darülfünununda Jeoloji Muallimliği ünvanını da almıştır.

1933 yılında yapılan büyük ikinci bir reform ile İstanbul Darülfünunu lâğvedilerek^ yeniden İstanbul Üniversitesi teşkil edilmesiyle Üniversiteye Profesör olarak atanmıştır«

' Gerçek bir Bilimsel Müessesese haline gelen • Üniversitede, Ord, Prof. olarak 30 sene yine yüzlerce talebe yetiştirdikten sonra, 1963 yılında kendi isteği ile emekliye ayrılmıştır,

Bu tarihten sonra, evvelâ âşık olduğu jeoloji mesleğini bırakmıyarak, yine aramızda — yani Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde—Baş Müşavir ve Fen Heyeti üyesi, olarak çalışmaya başlamıştır. Halen kendisini Müessesemizde görmekte büyük bir memnuniyet duymaktayız.

İdrak etmiş olduğu 50 nei meslek yılma kadar yurt dışında da birçok cemiyetlerde üye olmuştur, 1930 yılından beri Fransız Jeoloji Kurumunda üyedir, Bu Kurumun 1959 ilâ 1960 yıllarında İkinci Başkanlığına seçilmiştir, 1950 yılından beri de Alman Jeoloji Kurumunda üyedir,

Sayın Profesör, yurt dışında mütaaddit. defalar memleketimizi **temsilen** topluluklara iştirak etmiş ve konferanslar vermiştir, Me^ selâ, 1958 yılında .Paris-Üniversitesinde- *Anadolu Hidrojeolojisi* üzerine, 1959 senesinde Bonn Üniversitesinde ve Alman Madenciler Birliğinde *Türkiye Ter altı Servetleri hakkında* iki konferans vermiştir. Keza aynı **tarihlerde**, Hannover Jeoloji Servisinde de *Türkiye'nin Tektonik Üniteleri* hakkında konuşma yapmıştır.

Bilimsel çalışmaların gerek neşriyat ve **gerekse konferanslarıyla** tanınan muhterem hocamız, nihayet 1964 yılında *Alman Tabiat Araştırmacıları Akademisine* üye olarak seçilmiştir» Üyelik beratı biraz sonra kendisine takdim edilecektir.

Aynı zamanda Türkiye Jeoloji Kurumu kurucularındandır. Bu cemiyette bundan evvel de dört defa ve nihayet dünkü toplantıda da (21 Şubat 1966) yine Türkiye Jeoloji Kurumu Reisi seçilmiştir«

Maden Tetkik 've Arama ' Enstitüsünün 1935 yılında ilk kuruluşuna iştirak etmiş ve aynı Enstitüde 1950-1952 ve 1954-1956 yıllarında iki defa Umum Müdürlük yapmıştır, 1950 yılında UNESCO tarafından Teknik Üniversitede *Hidrojeoloji* ve *Sismoloji* Enstitülerinin kurulmasına tavassut etmiştir,

1937 de Moskova'da, 1948 de Londra'da ve 1960 yıllarında da Kopenhag'da da *Uluslararası Jeoloji Kongrelerine* de iştirak ederek, bu kongrelerde birer tebliğ vermiş ve yurda dönüşünde uni- • versitelere, Maden Tetkik ve Arama Enstitüsüne ve hattâ Türkiye Jeoloji Kurumuna birer rapor vermiştir«

1947 ilâ 1950 tarihleri arasında *Istanbul Üniversitesi Senatosunda* ve 1956 ilâ 1959 **yıllan** arasında da *Türkiye Atom Enerji Komisyonunda* üye seçilmiştir,

Keza^ halen *Uluslararası Jeoloji Birliğine* (Union) bağlı *Türkiye Millî Jeoloji Komitesi üyesi*, *Türkiye Millî Stratigrafi Komitesi Başkanı* • *Türkiye Millî Tektonik Komitesi Başkan* **bulunmaktadır.**

Prof, Hamit N. Pamir, özel hayatında da muhitini fethetmesini bilmiştir. Talebelerine ve bütün çevresine karşı gösterdiği samimiyet ve kendisine. has olan iyilikseverliği ile tanınmaktadır«

Ben kendilerini, Üniversitede talebe olunca, 1936 ilâ 1944 yıllan arasında yakînen tanımak fırsatını buldum. Gerek diploma ve gerekse doktora çalışmalarımda büyük yardımlarını gördüm' ve kendilerinden feyz aldım* Meslek hayatımın bu talebelik devresinde tabiatı sevmeyi ve onun zorluklarından, güçlüklerinden yılmayı öğrendim« Bütün talebelerine gösterdiği yetiştirici ve teşvik edici alâkalarını burada şükranla anmayı bir borç bilirim.

Prof, Hamit N. Pamir, hocalık görevindeki muvaffakiyeti kadar, jeoloji mesleğini bilfiil icra etmekte de usta bir jeolog olarak muvaffak olmasını bilmiştir. En güç şartlar içerisinde de jeolojisini görmediği yur^ köşesi kalmamıştır«

Jeolojinin sihriine bütün • ömrünce kendisini kaptırmış olan 73 yaşındaki bu genç tabiat âşığı Hoca Jeolog, jeolojinin her branşında derin bir bilgiye sahiptir. Dünyada ender görülen., literatüre hâkim, bîr müntesibi ve bilimsel araştırmacıdır; ve bunu her vesile ile ispat etmektedir«

O, yurdumuzda jeolojinin piridir. 50 yıl gibi yarım asırlık bir zaman bile onun halen yanan meslek aşkını söndürememiştir*

Bunu Maden Tetkik ve Arama Enstitüsünde mütevazı olarak köşesinde halen gösterdikleri örnek faaliyetleri ile ispat etmektedirler.

Bu tükenmez enerjileriyle meslek hayatının olgun meyvalarını. Dernekteki usanmak bilmiyen örnek çalışmaları da göstermektedir.

Kendilerinin gıpta dolu hîslerimle daha çok uzun yıllar ateşli jeoloji aşkıyla faaliyetlerine devam etmelerini temenni ederken^ gerek şahsım adına ve gerekse dünden beri mazide - kalan Jeoloji Kurumu Başkan olarak bütün meslektaşlarım adına da, en samimî temennilerimle 50nci meslek yıllarını tebrik ederim.

Ord. Prof, Hamit Nafiz Pamir ⁵İH Eserleri ve Yayınları

Prof, Dr. İhsan KETİN

İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi

Sayın Misafirlerimiz^ değerli meslektaşlarım,

Sayın hocamız örd« Prof. Hamit Nafiz Pamir'in bugünkü Jübilesinde, eserleri ve yayınları hakkında birkaç söz söylemek ödevi de bana verilmiş bulunuyor« Bu şerefli vazifeyi memnuniyetle yer™ ne getirirken, böyle bir Jübileyi tertip etmek suretiyle gösterdikleri kadirşinaslıktan dolayı, Türkiye Jeoloji Kurumu, Yönetim Kurulundaki arkadaşlarımıza bilhassa, teşekkür eder., bu güzel başlangıcın Kurumumuzda bir anane haline gelmesini temenni ederim«*

Sayın Dinleyenlerim?

50 sene gibi uzun bir faaliyet devresinde» sürekli • olarak eser vermiş bir hocanın, sayısı 35 i bulan çok çeşitli konulardaki neşriyatı hakkında, tatmin edici bir konuşma yapmanın güçlüğüne takdir edersiniz. Bu güçlüğü mümkün olduğu kadar hafifletmek amacı ile sayın hocamızın eserlerini^ konu ve şekilleri bakımından az sayıda gruplara ayırmak suretiyle incelemeyi daha uygun bulmaktayım, Bu gruplar sıra ile:

- 1) Ders kitapları;
- 2) Tercümeleler;
- 3) Depremle ilgili yayınlar;
- 4) Milletlerarası Kongrelerde verilen tebliğler;
- 5) Arazi etüdleri ile ilgili yayınlar;
- 6) Değişik konulardaki' yayınlar ve diğer eserlerdir.

le Ders kitapları

Herşeyden evvel hoca olan ve yarım asır bu meslekte emek harcamış bulunan Ord Prof. H. N. Pamir'in ilk ders kitabı, 1928 yılında «Umumî Arziyat» • adı ile ve eski harflerle neşredilmiştir, Ö zaman kendisi Darülfünun ve Orman Mektebi-Âlisi Arziyat ve Madeniyat Muallimi idi. Her iki yüksek okul için yazılmış olan bu kitap, «Dinamik Jeoloji»ler çıkıncaya kadar, üniversitelerimizde gerek hocaların ve gerekse talebelerin takibettikleri yegâne eserdir. «Umumî Arziyat» başlıca şu bahisleri ihtiva etmektedir: «Bir gök cismi olarak arz küresi, Ay, Arzın sıcaklığı^ Güneş* Güneş sistemi-

nin gelişmesi,- Arzın içi^ Karaların denizle olan sınırı, Yeryüzünün relief, Karaların dağılışı, Kayaçlar ve başlıca grupları^ Kayaçların bölünme ve ayrılması, Kayaçların arz kabuğundaki görünüş şekilleri, Tektonik — yatay ve dikey hareketler — Diskordan ve konkordan- durumlar.»

Eserde «Tektonik» bahsine bilhassa önem verilmiş, o zaman için yeni olan bu branşta oldukça detaylara inilmiştir. Bu hususta kendisi kitabın mukaddimesinde şöyle yazar:

«Bu fasikül ile lisanımızda neşrolunmuş mufassal veya muhtasar eserlerdeki bir noksan — Tektonik Jeolojisi — tamamlanmak istenmiştir» Jeolojinin bugünkü mefhumu ile Tektonik en mühim safhasını teşkil ettiğinden^ Coğrafya ve Jeoloji muallimleri^ asker, mühendis«, ormancı ve ziraatçı gibi arazi ile alâkadar mütehasısların eserde kendilerine nâfi malûmat bulabileceklerini ümit ederim«»

Prof. Pamir'in klâsik hale gelmiş ders kitapları, bilindiği gibi, «Dinamik Jeoloji»lerdir, 1937 de yayınlanan ve arz kabuğunun dış olaylarını izah eden «Dinamik Jeoloji I» 1948 de neşredilen ve iç olaylardan bahseden «Dinamik Jeoloji II», uzun yıllar öğrencilerimizin feyz aldıkları ders ve müracaat kitapları olmuştur, Bu eserlerin muhtevası hakkında tahlillerde bulunmayı yeriz saymaktayım, zira bunlar hepimizin okuduğu kitaplardır. Dinamik Jeoloji I, ilk • basılışından 22 sene sonra, 1959 da ve Dinamik Jeoloji II, 12 sene sonra 1960 da ikinci defa, tamamen yeni bir şekilde yayınlanmıştır. Her ne kadar bu ikinci basılışların isimlerinde bir değişiklik olmamış ise de, kitapların muhtevasında esaslı değişiklikler yapılmış^son 25 sene zarfında dünya jeoloji literatüründe görülen bütün • yenilikler, bu ikinci baskılarda yer almıştır. Çok sayıdaki İngilizce yazılmış eserlerden faydalanılarak^ yeniden kaleme alınan bu kitaplar^ gerek öğrencilerin ve gerekse yetişkin meslektaşların her zaman için istifade edecekleri kıymetli eserlerdir,

Prof, Pamir'in ders kitapları serisine M« Gignoux'un «Stratigrafik Jeoloji» adlı eserinin tercümesini de ilâve etmek gerekir. Doçent Nuriye Pınar ve Prof, Enver Altınlının da iştirakleri ile tercümesi 1942 de tamamlanan bu klâsik stratigrafi kitabı, Türkçe yazılmış jeoloji literatürü arasında müstesna bir yer işgal eder» 24 seneden beri bu konuda yeni bir eser de,, maalesef yazılmamıştır.

2® Tercüme eserler

Örd, Prof, H, N. Pamir'nin tercüme şeklindeki neşriyatı onun akademik kariyere intisap ettiği ilk devrelere^ önce W, Penck, daha sonra E. Ghaput ile beraber çalıştığı zamanlara aittir« Bu hususla ilgili birinci eser, W. Penck'in «Çanakkale mes'elei jeolojyesi» adlı makalesinin 1332 (1916) yılında Fünun Fakültesi mecmuasında yayınlanan tercümesidir. Eski harflerle ve tam 50 sene evvelki Türkçe ile yazılmış olan bu eser, hocamızın ilk ilmî neşriyatıdır. Her ne kadar daha önce, 1913-14 yıllarında hazırlanarak 1916 da tamamladığı «Les roches acides de Pavda (Ural du Nord)» adlı doktora tezi mevcut ise de, bu tez maalesef 1918 Vefa yangınında^ o zamanki jeoloji enstitüsünün bulunduğu Abdülkerim Paşa Konağında yanmış ve dolayısıyla basılamamıştır (Sayın" hocamızın bizzat kendi ifadeleri),

İkinci ve üçüncü tercüme eserler yine W. Penck tarafından yazılmış olan ve Fünun Fakültesi Mecmuasında neşredilen «Keşiş dağı jeolojisi ve Bursa tenezzühünün netayici jeolojisi» adlı makalelerdir,

Tercümelerin ikinci -kısımını, E, Chaput'nün «İstanbul civarındaki Neojen arazisinin bünyesi hakkında müşahedeler», Türkiye'nin Tektonik tarihçesine umumî bir bakış ve «Ankara mıntakasının i : 35 öö mikyasında jeoloji haritasına dair izahat» adlı eserler teşkil eder» Prof, Pamir, W, Penck ve E, Ghaput tarafından yazılmış, yukarıda adı geçen eserleri sadece tercüme etmemiş^ aynı zamanda bu eserlerin hazırlanmasına bilfiil iştirak etmiştir, E, Chaput'nün makalaları ve tercümeleri İstanbul Darülfünunu Jeoloji Enstitüsü neşriyatı (sayı : 4, 6, 7) olarak 1931 yılında yayınlanmıştır. Hocamızın o devre ait diğer bir tercümesi de K. Nagalhard'ın «Cenubî Karadeniz nebat bakiyeleri» adlı makalesidir. Almanca olan yazı ve tercümesi^ 1930 da Fen Fakültesi Mecmuasında yayınlanmıştır (yıl 7, sayı 1-2).

JL Depremleri'6'İlgili yayınlar

Ord. Prof. EL N. Pamir, 1928 senesinden beri, memleketimizde zaman zaman vukua gelen ve çok defa âfet şeklinde tecelli eden zelzelelerle yakinen ilgilenmiş^ ekserisini mahallinde incelemiş ve bu konuda birçok yayınlar yapmış, resmî makamlara raporlar vermiştir/

Depremlere dair ilk eseri, rahmetli İbrahim Hakkı Âkyol • ile beraber hazırladıkları «30-31 Mart 1928 tarihindeki Tepeköy-Torbali-Izmir zelzelesi» hakkında Darülfünunun emanetine verdikleri rapordur. Mahallinde yapılan jeolojik-makrosismik tetkikatı aksettiren bu eser, o zamanki Jeoloji Enstitüsünün 1 numaralı neşri • yatı-olarak, 1929 da yayınlanmıştır. Eserde deprem olayı ve etkileri detaylı olarak belirtilmiş ve zelzele sahasının jeolojik özelliği ile Batı Anadolu'nun tektonik durumu hakkında geniş bilgi verilmiştir« Ayrıca bir isoseist haritası ile Batı Anadolu'nun küçük makyaslı bir tektonik haritası da esere eklenmiştir.

Prof, Pamir'in depremler üzerine ikinci eseri, E, Paréjas ile müştereken yayınlamış oldukları (1940) «19 Nisan 1938 Orta Anadolu yer depremi» adlı makaledir. Burada deprem olayının mahiyetî, husule, gelen fayın karakteri ve genel olarak bölgenin jeolojik-tektonik 'özellîği tebarüz ettirilmiş^ farklı ölçeklerde iki isoseist haritası tanzim olunmuştur,

Deprem konusundaki üçüncü ve dördüncü eserler, 1939-Erzincan zelzelesi hakkında, ihsan Ketin ile beraber hazırlamış oldukları *Ve Geologische Rundschau* Mecmuasının 31 ve 32 nci ciltlerinde (1940,- 1941) yayınlanan travaylardır. Bunları «Çorum ve Erbaa depremleri» üzerine İbrahim Hakkı Akyol ile müştereken^ Türkiye Coğrafya Dergisinde (1943) neşredilen makale takibeder«

Prof. Pamir, 1946 da. Fen Fakültesi. Mecmuasının A-serisinde (cilt : IX, sayı 3, 1944) yayınlamış olduğu «Kuzey Anadolu'da bir deprem, çizgisi» adlı eserinde^ 1939 ile 1944 yılları arasında.» Kuzey Anadolu'da vukea gelmiş olan büyük depremlerin bir sentezini yapmakta, bu bölgedeki sismik faaliyetin jeolojik sebeplerini^ 850 km uzunlukta, zaman zaman harekete geçen bir dislokasyon çizgisine — eski " bir faya — atfetmektedir» Bu konu daha derinleştirilerek, 1948 de Londra³da akdedilen 18 inci Milletlerarası Jeoloji Kongresinde^ tebliğ olarak verilmiş ve 1952 de Kongre Bültenlerinde (part XIII, pp. 214-218) yayınlanmıştır« Tebliğde^ deprem çizgisi «Kuzey Anadolu beresi» (La cicatrice Nord-Anatohenne) şeklinde tefsir edilmiş ve bunun önemli tektonik bir sınıra tekabül ettiği açıklanmıştır. Bu sınır, Sayın Profesöre göre,- Pontidier'le Anatolidler³i ve daha geniş anlamda^ Eurasia ile Gondwana kıtalarını birbirinden ayırmaktadır.

4. Milletlerarası Kongrelerde Yerilen tebliğler

• Ord. Prof. H.N. Pamir, 1937 de Moskova'da, 1948 de Londra'da ve 1960 ta Kopenhag'da akdedilmiş olan Milletlerarası Jeoloji Kongrelerine katılmış ve bunlarda Türkiye jeolojisi ile ilgili kıymetli tebliğler vermiştir, Şöyle ki Moskova'da «Kuzey Anadolu kömür havzasının önemli bazı jeolojik problemleri» ve «Anadolu linyitleri hakkında yeni doneler» adlı iki tebliğ yapılmış ve bunlar 1939 yılında Kongrenin özel bültenlerinde Fransızca olarak yayınlanmıştır.

Bunlardan birincisinde Zonguldak bölgesinde doğu ve batı kömür havzalarının stratigrafik ve tektonik özellikleri ile kömür yatakları bakımından farklı durumları mukayese edilmiş? Kozlu serisinin ehemmiyeti tebarüz ettirilmiş ve genel olarak havzanın Permien Trias, Jura /Alt Kretase, Senomanien, ve Eosen devirlerine ait paleocoğrafyası, özel haritalarla gösterilmiştir. Ayrıca, Karaf asıl - Azdavay bölgesinin tektonik bir kesidi verilmiş? buradaki kömür yataklarının karışık tektoniği açıklanmıştır.

Linyitler hakkındaki ikinci tebliğde ise, Türkiye'de o zaman için bilinen, linyit yataklarının stratigrafik durumları, yaşlan ve kömürleşme dereceleri incelenmiş ve Türkiye'nin Neojen devrine ait bir fasies haritası takdim edilmiştir»

Prof, Pamir'in 1948 de Londra Kongresinde vermiş olduğu «1939 ilâ 1944 yılları arasında Küçük Asya'da vukua gelen depremler ve Kuzey Anadolu beresi» (La cicatrice Nord-Anatolienne) adlı tebliğinin muhtevası hakkında biraz önce izahatta bulunulmuştur. Buna ilâve olarak, Anadolu'nun başlıca tektonik ünitelerini ihtiva eden bir harita üzerinde, bahsi geçen büyük depremlerin episantr sahalarının gösterilmiş olduğunu da belirtmek isterim.

Prof. Pamir, 1960 Kopenhag Kongresine Madame J.E, Chaput'nün kolâborasyonu ile hazırlamış olduğu «Türkiye'nin stratigrafik leksiğini» (Lexique stratigraphique) takdim etmiştir* Eser, Milletlerarası Stratigrafi Komisyonu tarafından Paris'te, G.N.R.S. neşriyatı olarak 1960 ta yayınlanmıştır. Eserde ayrıca Türkiye'nin stratigrafisi^ tektonik birlikleri" ve eski masifleri hakkında kısa, fakat öz bilgiler verilmekte, eski masifler, Permo-Karbonifer, Üst Kretase - Nommulitik ve Neojen devirlerine ait aflörman haritaları

ve zengin bir bibliyografya bulunmaktadır. Böylece eser, özet halinde bir Türkiye jeolojisi-kitabı, demektir.

•Ord. Prof« BLN. **Pamir**, 1961 de Milletlerarası Hidrojeologlar Asosiyasyonunun Atina'da tertiplemiş olduğu kongreye de iştirak etmiş ve burada «Orta Anadolu bölgesinin hidrojeolojisi» hakkında bir tebliğ vermiştir. Tebliğin metni, daha sonra, Asosiyasyonun bülteninde yayınlanmıştır (*Bull, Âssoc, İni, By d» &, vol. VI, no, 4, 1961*).

5® Arası etüdüleri ile ilgili yayınlar

Sayın Hocamızın arazi etüdüleri hakkında . mevcut çok sayıda neşriyatı arasından burada, bugünkü konuşmanın çerçevesi içinde, ancak birkaç tanesi takdim edilebilecektir.

Prof, Pamir'in arazi etüdüleri ile ilgili ilk eseri, **zannederssem**, «Öf - Sürmene mıntakasının jeolojik bünyesi ve burada 1929 senesi yazında vukua gelen heyelan ve feyezan hâdiseleri» **adlı**, 1930 da Fen Fakültesi Mecmuasında neşredilen makaledir (**yıl J**, sayı 1-2), Burada, bölgenin jeolojik yapısı, hidrolojik rejimi ve o tarihte vukua gelen feyezan ve heyelan hâdiseleri tafsilâtli olarak anlatılmaktadır.

Prof* Pamir'in etüd şeklindeki ikincî ve üçüncü •eserleri, o zamanki yakın mesai arkadaşı olan ve bir sene kadar önce aramızdan ebediyen ayrılan rahmetli Ahmet Malık Sayar Hoca ile birlikte tetkik ettikleri ve beraberce yayınladıkları «Küçükçekmece Fosil **Fıkralı** Hayvanlar Mecmuası» hakkındaki **travaylarıdır**. Bu études^ 1933 te Fen Fakültesi Mecmuasında (sayı 3 ve 4) Türkçe ve Fransızca olarak ve aynı sene Paris'te, 'AM. *GéoL de France*in CM*, lerinde (fasc. 6) intişar 'etmiştir. Memleketimizde mevcut jeoloji literatürü arasında klâsik bir yer işgal eden bu eserler üzerine burada fazla izahat vermeyi zait bulmaktayım,

Prof, **Pamir'in** bu ilk devrelere " ait **travayları** arasında, E, **Chaput** ile müştereken hazırladıkları «İstanbul garbında Neojen arazisi hakkında yenî müşahedeler» adlı makale de bulunmaktadır (1st, Üniv, Geol. Enst. Neşriyatı, sayı 9, 1934),

Daha yeni zamanlarda, 1940 dan sonra, arazi **etüdülerini Trof. Fuat B.aykal** ile birlikte yaptıkları ve müşterek isimleri altında **neşrettikleri**, bölgesel jeoloji ile ilgili travaylarını görmekteyiz. Bun-

îar: 1942 de Fen Fakültesi Mecmuasında yayınlanan «Bingöl mm-takasının jeolojik yapısı» ile 1947 de Türkiye Jeoloji Kuranın Bülteninde çıkan «Istranca masifinin jeolojik yapısı» adlı eserlerdir.

Prof • Pamir'in 1950 den sonraki yayınları arasında, «Tendürek dağı» hakkındaki volkanolojik etüdü ile (1951) «Ergene havzasında hidrojeolojik araştırmalar» (1954) adlı travayı bulunmaktadır, Her iki yazı Fen Fakültesi mecmuasında neşredilmiştir.

1949 yaz mevsiminde Doğu Anadolu⁵da yapmış oldukları jeolojik etüdüler arasında^ Aiadağ ve Tendürek volkanları üzerinde bilhassa durmuşlar* her iki yanardağ bölgesini petrografik ve volkanolojik olarak • incelemişlerdir. Bu suretle Tendürek volkanının halen solfatar safhasında olduğu, 3300 rakımlı doğu krateri içinde 400 - 500 m çapında bir gölün bulunduğu^ bu kraterden ojitli bazalt lâvlarının aktığı/ 3313 rakımlı merkezî kraterin ise obsidien çıkardığı, lâvların lâküstr Neojen tabakaları üzerinden akmış, dolayısıyla çok yeni oldukları anlaşılmıştır, •

Ergene havzasının hidrojeolojik etüdünde, önce havzayı çevreleyen pre-Ncojen teşekküllerin, yani îstranca masifi ile Keşan Num» multitik fişinin jeolojik özellikleri tebarüz ettirilmiş; daha sonra asıl Ergene depresyonunu dolduran göl ve akarsu rüsuplarından müteşekkil kaim Neojen formasyonu^ litolojik ve hidrolojik bakımdan detaylı olarak incelenmiş ve yüksek poroziteli (% 20) kumlu' seviyelere kadar inen, o zaman için havzada mevcut 90 artezyen kuyusundan, 24 saat zarfında 25 000 ton su elde edildiği belirtilmiştir. Travaym sonuna Trakya'nın 1 :500 000 ölçekli bir jeolojik haritası da eklemiştir.

6® Değişik konulardaki yayınlar ve diğer eserleri

Prof, Pamir³in değişik konulardaki yayınları arasından, 1958 de Almanya'nın tanınmış madencilik mecmuası olan *Bergwissen schafteria*^ çıkan «Türkiye⁹nin Maden Kanunu ve Madencilik Durumu» adlı yazısı ile, 1956 da İsviçre³de *Archives des -Sciences'ta*, neşredilen (vol. 9₃ fasc. 2) «Türkiye'de toz haline gelebilen (pulvérulente) bir kromit» başlıklı makaleyi ve 1948 de Fen Fakültesi Mecmuasının^, yeni üniversiteler kanununun kabulü dolayısıyla tanzim edilen özel nüshasında^ Fransızca olarak yayınlanan «Çatalca yarımadasının stratigrafisi» adlı memuarını ve nihayet 1963 te M.T.A. Dergisinde (no, 61) çıkan «Jeotermik enerji» adlı makaleyi zikredebiliriz»

Prof, H, N. Pamir, bütün meslek hayatı **boyunca**, memleketin her çeşit jeolojik problemleri ile yakinen ilgilenmiş^ bunlar hakkında yerli ve yabancı mecmualarda ilmî neşriyat **yapmış**, gazetelerde halkı aydınlatıcı makaleler yazmış ve zaman zaman verdiği raporlarla, resmî makamların dikkatini bu problemler üzerine çekmiştir«

Bu cümleten olarak, memleketimizde Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü gibi bir müessesenin.» daha sonra Hidrojeoloji ve Sismoloji Enstitülerinin Yeraltı Suları Dairesinin ve nihayet Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunun teessüsü için büyük gayretler sarfetmiştir; ve • yine 50 senelik hocalık hayatını içerisinde geçirdiği İstanbul Üniversitesi Jeoloji Enstitüsünü, yangınlar sebebiyle, üç defa yeniden kurmak mecburiyetinde kalmıştır« Hulâsa olarak, bugünkü Türkiye'mizde jeoloji ile ilgili ne varsa, orada Sayın Hocamızın mutlaka bir hissesi mevcuttur, Hiç şüphesiz onun en büyük eseri yetiştirdiği sayısız talebeleridir. Bunlardan bir kısmı, şimdi şu salonu dolduran sizler ve bizleriz. Böylece sözlerime son verirken, Sayın Hocamıza daha uzun yıllar sağlık ve neşe içerisinde yaşamasını ve bizlere yeni yeni eserler vermesini Ulu Tanrıdan niyaz ederim,

Prof. Hamit M* Parairtn Yayınları

- 1917 : Çanakkale meseleyi jeolojisi (W. Penck-H® N, Pamir)
Fünun Fakültesi Mecmuası^ no* 2_a
- 1918 : **Keşişdağı** jeolojisi (W. **Penck-H.** N. Pamir)
Fünun Fakültesi Mecmuası, no. 3,
- 1918 : Bursa tenezzühü netayici jeolojisi (W, Penck-H, N. Pamir)
Fünun Fakültesi Mecmuası, no« 4,
- 1929 : Tepeköy - Torbalı zelzelesi (H. N. Pamir -L Hakkı Akyol)
Jeol Ens. Neş., no« 1.
- 1930 : Ankara Bölgesinin Jeolojik Haritası 1:135 000 (E. Chaput-H. N. Pamir)
Jeol Bns> Neş., no« 7*
- 1930 : Of ve Sürmene jeolojisi (H. N, Pamir)
Jeol Ens, Neş^ no. 4,
- 1933 : Une faune de Vertébrés miocènes près **d'Istanbul** (H. N. Pamir - A. 'Malik Sayar)
C. Ä. Soc« Géol de France • , **fasc.** no, 6,

- 1933 : Küçük Çekmece Memeli fosil yatağı (H. N* Pamir-A« Malik-Sayar)
Jeol. Ens, Neş., no* 6»
- 1934 : Nouvelles observations sur les terrains néogènes de l'Ouest d'Istanbul (E. Cfaaput-H. N. Pamir)
Jeol Bnst« Nés., Istanbul no« 9*
- 1937 : Quelques problèmes géologiques importants du bassin houiller du Nord d'Anatolie (H. N, Pamir)
Congr. GêoL Int., Moscou, 1937.
- 1937 : Nouvelles données sur les lignites d'Anatolie (H. N. Pamir)
Congr. GêoL Int., Moscou, 1937.
- 1940 : 19 Nisan 1938 Orta Anadolu yer deprenmesi (E* Paréjas-H. N. Pamir) •
Jeol Ens* -Neş., no. 5.
- 1940 : Das Erdbeben in der Türkei vom 27/28, Dezember 1939 (H. N. Pamir -î. Ketin)
GeoL Rundschau, Bd. XXXI, no, 1/2..
- 1941 : Das anatolische Erdbeben Ende 1939 (H. N, Pamir -î. Ketin)
GeoL Rundschau. Bd* XXXII no. 3.
- 1942 : Contribution à l'étude géologique de la région de Bingöl (H, N. Pamir - F. Baykal)
Rev. Fac« Se, Univ. Ist., sér. B₃ t..VIII, no, 4,
- 1943 : Çorum-Erbaa depremleri (H. N, Pamir -î. Hakkı Akyol)
Türkiye Coğrafya Dergisi, 'no. 2_a
- 1944 : Une ligne séismogène en Anatolie septentrionale (H. N. Pamir)
Rev. Fac, Se. Univ. îst., sér« A₃ t. IX, no. 3
- 1947 : Istranca masifinin jeolojik yapısı (H, N_s Pamir-F, Baykal)
Türkiye Jeol Kurumu Bülteni \ vol. 1/1.
- 1948 : Les séismes en Asie Mineure entre 1939 et 1944 — La cicatrice nord - anatolienne (H. N. Pamir)
XVIIIe. Cong, GêoL Int. Londres, pt. XIII, pp« 214-218,
- 1948 : Stratigraphie de la presqu'île de Çatalca. *Livre inaugural de la Faculté des Sciences d'Istanbul*.
- 1951 : Mount Tendürek (H, N.- Pamir)
Rev, Fac* Se, Univ. îst., no, 1.

- 1954 : Recherches hydrogéologiques du bassin d'Ergene (H* N_s Pamir)
Rev. Fac. Se.Univ. Ist., Sér. B_s t, XIX no, 1.
- 1956 : Sur une chromite pulvérulente en Turquie.
Archives des Sciences, vol. 9₇ fasc* 2, Genève.
- 1958 : Bergrechtliche und Bergwirtschaftliche Verhältnisse in der Türkei,
Die Bergwissenschaften Gahrf., no« 5, 11.
- 1960 : Lexique süatigraphique international (H. N« Pamir)
 vol. 3_s fasc* 9₅ Turquie, Paris. ' ' •
- 1961 : Hydrogéologie de la région centrale de F Asie Mineure,
Bull. ASSQC» Int. Hyd. Sc*\$ VI. an₈₈ no, 4,
- 1963 : Jeotermik' enerji, . •
M»T»A« Berg., no, 61*

Prof, Hamit Nafiz Pamir'ın ders kitapları

- 1928 Umumi arziyat
- 1937 Dinamik jeoloji I (1, baskı)
- 1942 Stratigrafik jeoloji (M, Gignoux'nun kitabından tercüme)
- 1948 Dinamik jeoloji II (1.- baskı)
- 1959 Dinamik jeoloji I (2. baskı)
- 1960 Dinamik jeoloji II (2. baskı).

Prof, Dr. Cemal Arif ALAGÖZ

Ankara Üniversitesi D.T.C, Fak, Coğrafya Profesörü

Aziz Millî Eğitim Bakanımız^ kıymetli dînliyenlerim;

Şu anda₅^ Fakültemizin Konferans Salonunda Jübilesi yapılmakta olan Jeoloji'Ordinaryüsü Sayın Profesör-Hamit Nafiz Pamir'i₃ Türk Coğrafya Kurumunun İkinci Başkanı " sıfatiyle, coğrafyacılarımız adına selâmlamakla bahtiyarım* Müsaadenizle^ evvelâ be. pek değerli şahsiyeti nasıl tanıdığımı -anlatacak, daha sonra ilmî niteliği hakkındaki düşüncelerimi arzedeceğim«

Sayın Hamit Nafiz Pamir, erken inkişaf etmiş bîr kabiliyet^ bir değerdir. Ben **kendisini**, Darülfünun Fen Fakültesi Mecmuasının L yıl, V* sayısında yayınlanan bir makale ile tanıdım* Makalenin tarihi ; 1917; adı : «Bursa Tenezzülünün **Netayîci Jeoloji**™ yesi»; yazarı: Dr. Walter **Penck**; mütercimi: timi Arz ve Maadin Müderris Muavini Hamit Nafiz, Makalenin yayınlandığı tarihte ben₅' ilkokulu henüz bitirmiştim. 1925-26 yıllarında^ İstanbul Darülfünununda öğrenci olarak makaleyi okuyacak çağa geldiğim zaman₅ bir kere de kendisini uzaktan gördüm. Besim Darkot tanıtmıştı. Âdeta, biz yaşta görünüyordu, incecik, " **terü** taze₅ sevimli bir insan^ Hocam Selim Sırrı Tarcan⁵dan öğrendiğim **tâbirle**, bir insan güzeliydi. Hayranlık duydum, Çünkü_r beğendiğim, birçok vasıf ve meziyetler₅ kendisinde bir araya toplanmıştı. Üniversite öğrencisi **olarak**, biz o **zamanlar**, istikbalimizi hazırlamak endişesi içinde idik, Yüksek tahsilimizi bitirelim., Avrupa tahsili de yapalım, yabancı dil öğrenelim., şerefli bîr mevkiimiz₅ itibarımız **olsun**, paramız₅ **yuvamız** olsun istiyorduk. Aynı **zamanda**, çevremizdeki genç kızların dikkatini çekmek hevesinde idik! Genç Müderris Muavini bana₃ özlemim duyduğumuz mazhariyetlere daha pek erkenden kavuşmuş göründü, Bu₅ elbette imrenilecek bir durumdu.

Talihe bize de yâr oldu, Üniversiteyi **bitirip, 1927 de Fransa'ya** tahsile **gittik.**1931 de döndük, 1934 te, Coğrafya ve Jeoloji Enstitülerioin bîr arada çalıştığı*, Zeynep **Hanım Konağında**» Sayın Hamit **Nafiz'i** Profesör' olarak bolduk. Yine gerç^ her zamanki gibi sevimli idi. Vefa yangınından **kurtulamıya.n** Jeoloji Enstitüsünü yeniden kurmak ve geliştirmekle uğraşıyordu« Daha o **zamandan**, Enstitüsünün **salonlarında**, önemli taş ve fosil koleksiyonları yer almıştı, Yabancı profesör olarak davet edilmiş bulunan Profesör Ernest Gîaaput₅ Coğrafya ve Jeoloji Enstitüleri arasında sâ*rimî bir bağlantı **kurmuştu*** Ghaput⁹nüîi jeoloji derslerini^ -değerli arkadaşım Jeolog Sadettin Pekmezciler, coğrafya derslerini de ben tercüme **ediyorduk.** Profesör **Chaput'nün** dersleri! konferansları, ekskürsi y onları vesilesiyle Sayın Pamir'i hemen her hafta **görebiliyorduk.**/1936 da^ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesine **naklen** tâyin edilerek **İstanbul'dan** ayrıldıktan sonra, 1942 yılında Turk Coğrafya Kurumunun kuraluşe **bana**, yeniden kendisine raslamak im™kânını bahşetti. Kurum₅ coğrafyanın üniversal vasfının icabı' olarak, jeolojiyi de **kapsıyordu**«1947 **de**, Türkiye Jeoloji Kurumu kendisi tarafından ortaya çıkarılincaya kadar beş yıl, bu Fakültede yapılan Coğrafya, Meslek **Haftalarında**^ Hamit Nafiz **Pamir'in**

kıymetli tenkidlerini,, görüşlerini, münakaşalarını dinledik, • Yüksek bilimsel niteliğini daha yakından tanıdık« Coğrafyacılarla jeologların tartışması^ son derece zevkli oluyordu. Biz kendisine **artık**, «Hamit Abi» diye hitabediyor ve bundan kıvanç duyuyorduk, 1947 den sonra, aramızdaki dostluğu, bizim kendisine olan sevgi ve saygımızı^ Jeoloji Yıllık ve.Bilimsel'Toplantıları devam ettirdi.

Berada, konuşmanın ikinci kısmına geldim. Ordinaryüs Profesör Hamit Nafiz Pamir'in bize göre bilimsel niteliği nedir?

Evvelâj şahsen jeoloji ilmine değerli eserler vermiş, kontribüyonlar yapmıştır: İstanbul-Batı Tarafı Jeolojik Yapısı, Kuzey Anadolu'da bir Deprem Çizgisi gibi etüdleri; iki ciltlik Dinamik Jeoloji el kitabı gibi eserleri^ Türkiye Jeoloji Kurumu Bültenindeki **yazıları**, sözümüzün misalleridir.

Bilimsel niteliğinin diğer bir özelliği, örnek çalışma taradın Bu kanaatimizi açıklıyalım: Hamit Nafiz Pamir, daha pek genç yaşta, muhtelif yabancı kültür dillerini elde etmiş bulunuyordu« Bu dillerden de faydalanarak, jeoloji alanında yetişkin bir üirn adamı idi. Belki yaradılıştan, diğer bir vasfı .dâ, kolektivist oluşu idi« Bu vasıflar^ bütün meslek hayatı üzerinde etki yapmıştır* **Kolektivist** oluşu çok önemlidir. Çünkü blz, ferdiyetçi, endividüalist eğilimleri mütebariz bir toplumun insanlarıyız. Ortaklık kurup yönetmede, cemiyet kurup devam . ettirmede^ işbirliği yapmada, sıkıntı çekeriz« Bu sebeple, zamanımızda eğitimcilerimiz, bu eksiğimizi tamamlamak çabası içindedirler. Millî Eğitim Bakanlığı **Müsteşarlarından**, aziz dostum Reşat Tardu bir gün bana: «Okullarda, ferdiyetçi eğilimler yerîne, -işbirlikçi eğilimleri geliştirmek için tedbirler alıyoruz. Meselâ, daha ilk sınıflarda^ arka arkaya sıralar kullanmaktan vazgeçip^ etrafına toplanılabilecek masalarda öğretim usulünü benimsedik. Bir masa etrafında toplanan öğrencilerin, müşterek bir işte vazife almaları kolaylaşıyor» demişti« Bildiğiniz gibî, Alman okullarında? üniversitelerinde bu maksatla «Koreferat» olarak ödev .hazırlatma yeni bir şey değildir« Bunun **olumlu** sonuçları ise, gözümüzün önündedir,

İşte, nadir bulunan^ geliştirilmesi istenen bu işbirlikçi karakter, Hamit Nafiz Pamir'de doğuştan mevcuttu* Bu sayede^ bilim hayatında^ zamanımızın tanınmış jeolog ve coğrafyacılarıyla işbirliği yapabilmiştir: Walter Penck, Ernest **Ghaput**, Ahmet Malik Sayar^ **İbrahim** Hakkı Akyoij Edouard Paréjas **kolâboratörlerinin**

başlıcalandır. Walter Penck'le birlikte, Bursa Tenezzühünün Neta-yıcı Jeolojisi, Çanakkale Meselei Jeolojisi; Ghaput ile Ankara Mmtakasm 1 : 135 000 mikyaslı Jeoloji Haritasına Dâir İzahat, İstanbul'un Garbında Neojen Arazisi Hakkında, Ordinaryüs Pro^ fesör İbrahim Hakkı Akyol'la, Tepeköy-Torbalı-İzmir Zelzelesi, Çorum ve Erbaa Depremleri; Edouard Paréjas ile Orta Anadolu Yer Depremi gibi çalışmalar meydana getirdi.

İşbirliğini öğrencilerine de teşmil ederek, onların yetişmesini sağlamıştır. Fuat Baykal ile birlikte, Bingöl Mmtakasının Jeolojisi, Istranca Masifinin Jeolojik yapısı; İhsan Ketin'le beraber «Das Erdbeben in der Türkei vom 27/28 Dez. 1939»; «Das Anatolische Erdbeben Ende 1939», gibi etüdler yayınlamıştır. Maurice Gignoux'nun büyük eseri «Géologie stratigraphique» tercümesi, Enver Altınlı ile Nuriye Pınar'm da katıldığı böyle bir işbirliğinin mah^ suludur. Bu kolektif çalışmalardan başka, 1 : 800 000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritasının İstanbul Paftası îzahnamesinde, 1 : 500 000 ölçekli Jeoloji Haritası ile ilgili çalışmalarda da kıymetli bir payı vardır. Sayın Hamit Nafiz Pamîr'in meşgul olduğu konuların en önemlilerinden biri Volkanoloji ve Depremler, diğeri Trakya Jeolojisi'dir. Depremler, Türkiye için her zaman aktüel sayılacak bir konu olduğundan ve hayatî önem taşıdığından, kendisini bu kon^ ile devamlı surette meşgul görmüşüzdür. Ayrıca gazetelerde, vakit vakit halkı uyarıcı, aydınlatıcı, ilmî değeri haiz yazıları intişar etmiştir.

Meslekî ve ilmî faaliyetinin diğeri bir cephesi de, memlekete jeolog yetiştirmeye önem vermiş olmasıdır. Bugün Türkiye'de faa- liyette bulunan jeolog neslinin büyük bir kısmının yetiştiricisi ken- disidir. İstanbul Fen Fakültesindeki ocak, «bir yüksek fırın» gibi. tütmeğe devam ediyor. Orada yetiştirdiği değerli profesörler, liya- katle hizmet nöbeti almış bulunuyorlar.

Pamir'in bir başka vasfı, yine işbirlikçi oluşunun diğeri bir cephesini teşkil eden kuruculuğudur. Eski dost, meslektaş ve öğren- cileri ile birlikte Türkiye Jeoloji Kurumunu meydana getirdi. Ku- rum, bir bilim hazinesi olan dergisi ve ilmî çalışmaları ile dün- yada kendisine haklı bir şöhret sağlamıştır.

Pamir'in, mesleğimiz olan coğrafyaya hizmeti nedir? Jeolojiye hizmet/ aynı zamanda coğrafyaya hizmettir. Çünkü, ilmî bir sen- tez olan coğrafyanın en esaslı malzemesi, jeolojiden gelir. Bu se-

beple biz, jeolojiye «amcazademiz» diyoruz! Kaldı ki, coğrafyacılar, Sayın Pamir'i her zaman yanlarında ve kendi çalışmalarım destekler görmüşlerdir, Öte yandan, coğrafyacıların eserlerini jeoloji yönünden en çok tenkid eden jeolog da, yine kendisidir. Fakat biz, isabetli^ uyarıcı ve yerinde tenkitlerini kazanç sayarız.

Sözlerime^ bir noktayı daha ilâve etmek isterim; Tanıdığım jeologlar arasında en zarif giyinen iki jeologdan biri, memleketimizde Hanit Nafiz Pamir, diğeri Fransa'da Léon Luteaud'dır. Zarif giyinişleri^ kibar davranışlarıyla muhitini teshir eden Pamir'e «Jeolojinin Prensi» diyebiliriz,

Kısaca^ jeoloji ilminin memleketimizde kurulmasına, sevilmesine, yayılmasına böylesine hizmet etmiş olan Pamir, jeolog ve coğrafyacılarımızın sevgi ve saygısına hak kazanmış mutlu bir insandır. Bu itibarla ben, geniş bir aydınlar kitlesinin taziz ettiği Pamir'e, 40 yıl öncekinden daha fazla gıpta ediyorum. Bu büyük hoca^ büyük dostu, daha uzun yıllar sağlık ve mutluluk içinde aramızda görmek candan dileğimizdir«

Ord. Prf, Hamil Nafis . Pamir

Dr, Fuat BAYKAL

Istanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeoloji Profesörü

Prof, H, N. Pamir'i 1937 senesi Eylül ayında tanıdım. Bu tarihten sonra, devamlı olarak^ 25 sene kendisiyle beraber çalıştım, öyle zannediyorum ki, bu mesut toplantıya katılanlar arasında Hocayı ya benim kadar eski tanıyan olamaz^ veya benim kadar kendisiyle sürekli çalışmış bir kimse bulunamaz*

•Hoca ile olan müşterek hayatımız üniversitede, arazide ve eğlence yerlerinde geçmiş. olduğu için, karşılıklı olarak. her veçhemizle birbirimizi iyi tanımak fırsatlarını elde etmiş bulunuyoruz.

Sayın Prof, H, N. Pamir'i ilk gördüğüm gün, bana hemen jeolojinin iyi taraflarını, memlekette büyük istikballer vadettiğini kendine has sihirli cümlelerle uzun uzun anlatmıştı. Ve durmadan Avrupa'dan tahsilden dönenleri izliyor^ onları üniversitede toplama çarelerini araştırıyordu*

Üniversitede ilme, özellikle jeolojiye inanmış ve güvenmiş bîr Türk hocasının mevcut olduğunu görmekle şahsen büyük kıvanç duymuştum,

Memleketimiz ilk kalkınma hamlelerine o devirlerde başlamıştı, Etibanklar, **Sümerbanklar**, **M.T.A.** lar hep o seneler içinde kurulmuşlardı. Prof. H. Ne Pamir her yeni açılan müesseseyi yakından takibeder ve onun jeoloji ile- en ufak bir ilgisi mevcut olup olmadığını araştırırdı. Jeoloji ile direkt ilgisi olan kurumların -teşkilâtı içine hiç olmazsa bir jeologun katılması hususunda büyük çabalar harcardı.

Kardeşi merhum İlhamı Pamir³'in Etibank Genel Direktörü olmasıyla, H. N. Pamir⁵'in bu husustaki gayretleri de esaslı bir şekilde desteklenmiş oldu.

Böylece bir taraftan jeoloji mezunlarına bir mahreç temin etmekş diğer taraftan da jeoloji ve jeologu memlekette tanıtmak ve tanıtırmak^ gençleri Avrupa⁵'ya tahsile' **yollatmak**, Avrupa²'dan tanınmış jeologları memleketimize getirtmek hususunda«, Prof, EL **NL** Pamir'in gayretleri büyük olmuştur.

Memleketimizde jeologların sayısı henüz 50 yi bulmamıştı ki, Hoca bunları bir araya toplamayı ve daha aktif hale getirmeyi düşünüyor ve bir Jeoloji Cemiyeti kurulmasını tasarlıyordu. Bunun için resmî ve gayri resmî müesseselerin maddî ve mânevi desteklerini temin etmek amacıyla senelerce uğraştı ve nihayet 1947 senesinde Türkiye Jeoloji Kurumu kuruldu ve Prof, EL N. Pamir de ilk başkan seçilme mutluluğuna erişti,

İşte, Sayın **Ord.** Prof» H. N. Pamir Türkiye jeolojisi alanında bu şekilde çalışmaya başlamış ve bugüne kadar da aynı tempo ile devam etmiştir.

Hoca çok hoşsohbet, espri ve hikâyeleri bol olan bir **kimsedir**. Devrinin ve devrimizin daima ilerici fikirlerine sahip olmuştur« Onunla seyahat etmek âdeta bir zevktir, Her seviyeye inmesini bîlen, herkese iyilik yapmasını **arzulayan**, köylüleri dinlemekten ve onların dertlerini defterine not almaktan çok hoşlanan bir şahsiyettir, Ancak, elinde olmıyan sebeplerden dolayı bu notlarının hepsini istenilen şekilde sonuçlandıramadığından kendisi de üzülür. Birçok kimselere şahsen yapabileceği her iyiliği' yapmıştır. Muhtaçlara cebindeki son meteliğine kadar harcadığına çok defa şahit

olmuşumdur. Zaten hocanın felsefesine göre paranın iki harcama yeri vardır: 1) muhtaçlara yardım, 2) eğlence.

Hoca kalabalığı, neşeli rnhitleri, güzeli ve iyiyi seven bir insandır. Toplum yaşama kurallarına çok dikkat eder. Jeolojik seyahata ve jeolojiyi tabiatın sinesinde görmeye çok meraklıdır. Çadır ve dağbaşının jeologlar arasındaki samimiyeti sağlamlaştır-
dığına kanidir. Herkese bilhassa sevdiklerine çabuk inanır ve .ken-
dini ona göre ayarlar. Bu • çabuk inanıştan ortaya çıkan hataları
ancak zamanla farkeder ve üzülür«

Yerdeki karıncadan dahî korkan Sayın Prof« H, N, Pamir hakkındaki şu hâtıramı burada kaydetmeden geçemeyeceğim: 1942 senesi yaz mevsiminde Kalecik ile Çankırı arasındaki arazide çalı- •
şırken, kampımızı köylerden uzak, dağbaşında. bir pınarın yanma taşımıştık« Üç çadırımız vardı» Kendi çadırının, benimki ile ahçının çadırı arasında kurulmasında ısrar etmişti ve öyle yapıldı, Alıcılığı da Kürsümüzün emektar laborantı Mehmet efendi yapıyordu* İlk gece saat 11-12 sıralarında derin uykudayken, Hamit Beyin çadırından şu feryatlar ile uyandım : «Fuat Bey^{9aa}* Fuat Bey.*.* Mehmet'i kesiyorlar yetiş!» Ben uyku sersemliğiyle kendimi derhal çadırdan dışarı attım ve hemen Mehmet efendinin çadırına koştum. Fakat ne çadırda, Be etrafta kimsecikler yoktu ve Mehmet efendi de yatağında mışıl mışıl uyuyor ancak ara sıra acaip horlama sesleri çıkarıyordu»

Prof. EL N. Pamir ile 'geçirmiş olduğum hayata ait sayısız hâtıralarım vardır« Bunları burada yazıp dökmeye maalesef imkân yoktur.

Mutlu gününde Sayın Ord, Prof. EL N. Pamir'i tebrik eder, memleketimize ve özellikle jeoloji alanında yapmış olduğu çeşitli müspet çalışmalarından dolayı kendilerine şükranlarımı arzeder ve daha nice seneler mesut ve sıhhatli yaşamasını tanrıdan dilerim.

Ord. **Prof.** Hamil Nafiz Pamir ve **Mühendislik** Jeolojisi

Prof, Dr, Kemal ERGUVANLI

Istanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi

Jeoloji ilmînin Türkiye'de tanınması, yerleşmesi, gelişmesi ve bundan çeşitli pratik alanlarda faydalanması için bir hayat boyu

uğraşan, bu hususta makaleler^ broşürler, kitaplar yazan, hükümete raporlar ve halka * konferanslar veren ve jeologluk mesleğinin tanınmasına büyük gayretler gösteren Sayın Hocamız Ord. Prof. Hamit Nafiz Pamir³'in meslek hayatının 50 nci Yıl Jübilesini yapmakla Türkiye Jeoloji Kurumu büyük bir kadirşinaslık göstermiş-, genç nesle iyi bir örnek vermiştir. Bu toplantıda^ muhtelif arkadaşlar Sayın hocamız Hamit Nafiz Pamir'in hayatını^ eserlerini,. Türk maarifine ve kültürüne yapmış olduğu hizmetleri anlattılar, Biz, daha ziyade Prof» Hamit Nafiz Pamir'tn tatbikî jeoloji ve bilhassa • mühendislik jeolojisi konularında yaptığı çalışmaları ele alacak, bu husustaki düşüncelerimizi açıklamaya çalışacağız*

Birinci Dünya Harbinden sonra *petrol ve kömür jeolojisi* tatbikî jeolojinin ayrı bir kolu haline gelmiş ve ayrı bir meslek olarak tanınmaya başlamıştır» İkinci Dünya Harbinden sonra da mühendislik jeolojisi (baraj, tünel, temel, heyelan, zelzele, malzeme ve yeraltı suları jeolojisi)- artan ihtiyaç ve şartların etkisiyle^ jeolojinin yeni bir branşı olarak gelişmeye başlamıştın Hattâ bugün bunlar da ayrı birer uzmanlık haline gelmiştir.

Prof, Hamit Nafiz Pamir, memleketimiz için hayati önemi olan ve bugün mühendislik jeolojisi içinde incelenen yeraltı suları, heyelan ve zelzele gibi jeolojik olaylarla bilfiil meşgul olmuştur. 1928 yılından bu yana Anadolulun muhtelif yerlerinde husule gelen İzmir-Torbalı (1928), Kırşehir (1938), Erzincan (1939), Erbaa (1942), Adapazarı - Hendek (1943), Bolu - Çerkeş .(1944) zelzelelerini yerlerinde incelemiş^ alınması icabeden tedbirler hakkında hükümete raporlar vermiş^ makaleler yayınlamıştır. Türkiye Deprem Bölgeleri Haritasının hazırlanmasında ve bundan bayındırlık işlerinde faydalanmasında büyük gayretler sarf etmiştir. Bu çalışmalar sonucu^ deprem bölgeleri içinde bulunan iskân sahalarında yapılacak, büyük inşaatta^ yapı ve civarının jeolojik etüdünün yapılması şartı konulmuş,-mühendis-jeolog işbirliği başlamıştır.

1929 yılı Temmuzunda Doğu Karadeniz bölgesinde^ Öf - Sürmene civarında hosuê gelen ve 146 kişinin ölümüne sebep olan heyelan ve feyezan olaylarını ve bunların husule getirdiği tahribatı incelemiş, 8-10 saat içinde • andezitik tuf, lâv ve aglomeraların göçüp, kayması milyonlarca metre küb malzemenin taşınıp 30- - 35 metre yüksekliğindeki baraj göllerinin husule gelişini ve bu olaylarda jeolojinin rolünü araştırmıştır.

1930 yılında Ankara'nın içme suyunu temin için yapılması düşünülen Çubuk Barajı civarında • ve rezervuar bölgesinde E. Cfaaput, L Hakkı Akyol A. Malik Sayar ve Muhsin Adil BinaPle beraber arazide iki ay çalışarak, baraj ve Ankara civarının 1 :135 000 ölçekli Jeolojik Haritasını husule getirmişlerdir. Bu bizde ilk baraj jeolojisi çalışmasıdır.

Prof, Hamit Nafiz Pamir 1933 -ten sonra kurulan birçok fabrika ve tesisin ihtiyacı olan suyu ve tabii ham malzemeyi temin için birçok yerde çalışmalar yapmış, memleketin taş ve toprağından faydalanma yollarını araştırmıştır* Malzeme jeolojisi ile ilgili olan bu çalışmalar maalesef raporlar halinde kalmış, yayınlanmamıştır«

istanbul Üniversitesinde uzun yıllar hocalık yapan örd. Prof. Hamit Nafiz Pamir İstanbul civarı, Trakya, Tuzla ve Bursa civarının yeraltı stılarıyla ilgilenmiş, Ergene havzasında^ Lüleburgaz, Çorlu, Bakırköy ve Bursa ovalarında yeraltı sularından faydalanma imkânlarını araştırmış ve bu hususta birçok yayın yapmıştır«

Bütün bu çalışmalar bize Ord. Prof, Hamit Nafiz Pamir'in o günkü ortam ve düşünüş içinde, kantitatif jeoloji demek olan mühendislik jeolojisinin memleketimizde gelişmesinde^ resmî organlar tarafından tanınmasında ve kullanılmasında büyük gayretler sarf ettiğini göstermektedir, Bugün dahi aynı konular üzerinde büyük bir zevk ve titizlikle uğraşan Sayın Hocamız Ord, Prof. Hamit Nafiz Pamir'e sıhhatli uzun ömürler temenni eder, «Sâynin meşkûr» olmasını dileriz.

Dr. Zatî Temek

Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Jeoloji Şubesi Md» Yardımcısı

Sayın Bakan,. Sayın Dekan, Sayın Hocam ve Sayın Meslektaşlarım;

Sayın Hocam örd, Prof, Hamit" Nafiz Pamir'i 30 yıla yakın zamandan beri tanımak ve onun feyzini almak mutluluğunda bulunduğumdan çok memnun ve bahtiyarım» Sayın Hocamız meslektaşlarımızın da belirttikleri gibi öğreticiliği hakşinaslığı, mesleğimizin yurttaki inkişafına hizmet etmesi ve sosyal cepheleriyle güzide insanlar arasındadır,

Yurdumuzda sayısız yüksek öğretmen yetiştirmesi, aynı zamanda mesleğimizin ilk öncülerinden ve bu mesleğe adedimizin

- gittikçe artmakta olduğu jeolog ordusunun ilk yetiştiricilerinden olması hasebiyle ne kadar övünseler azdır,

Buna rağmen, Sayın Hocamız bizlere baktıkça kıvanırlar, fakat kendilerinde ufacak bir kibir veya gurur alâmeti sezemezsiniz. Aksine çok münevazıdırlar« Yurtta jeoloji mesleğinin inkişafında ve bu gibi ilgili birçok müessesenin kuruluş ve inkişafına hizmetleri vardır.

Sayın Hocamız mesleğin tekâmülünü adım adım takibederler. Her yeni bilgiyi muhitindeki meslektaşlarına duyurmak, yenilikleri yurdumuzda da tatbik etmek için gayret ederler. Meslekteki yenilikleri herkesten fazla benimserler ve etrafındakilere de benimsetmeye çalışırlar. Gerek öğrenmek ve gerekse öğretmek için büyük bir irade ve azme sahiptirler. Çok metodlu çalışırlar.

Jeoloji mesleğinin ' kitaptan değil jeologların lâboratuvarı olan tabiattan arazide öğrenilebileceğini talebelerine aşılarlar.

Uzun hocalık yıllarının kendilerine verdiği bir mümarese ile talebelerine çok güzel şekilde ders takrir ederler ve gayet güzel öğretirlerdi.

Hele ekskürsiyonlarda bizimle beraber; Sayın Hocamızın da neşelerine payan olmazdı. Ekskürsiyonlarda günün yorgunluğundan sonra oturduğumuz taşlar üzerinde komanyelerimizi açıp yedikten sonra, hep beraber millî ve pastoral türküler söylerken, Sayın Hocamız daha da çok neşelenirlerdi. Sonra tekrar dağlara doğru yürüyüşe devam ederdik.

Sayın Hocamızın üstün meziyetlerinden biri de herkesin derdi ile ilgilenmeleri,- dertlere çare bulmaya çalışmaları ve çok yakın ilgi göstermeleridir. Bu yakın ilgileri ile insanları moralman takviye ederler. Bu şekilde memlekete birçok kıymetli evlâtlar kazandırmışlardır*

Meslekte muvaffakiyet için yılmadan, yorulmadan büyük bir sebat ve azimle çalışmak icabettiğini talebelerine daima aşılamışlardır, Mesleğimizin meşakkatli, meşakkatli olduğu kadar da zevkli bir meslek olduğunu,, fakat büyük bir sabır ve gayretle çalışmaya lüzum gösterdiğini bizlere daima telkin etmişlerdir«

Yurt içinde olduğu kadar, yurt dışında da isim yapmış meslektaşları arasında takdir kazanmış olan Muhterem Hocamıza îâyık meslektaşlar olarak çalışmak gayemiz olmalıdır«

Hepinizi-,hürmetle selâmlarım.